অধ্যায় ৮ ঃ বৃটিছ শাসন সুদৃঢ়কৰণ

অধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য
৮.২ পৰিচয়
৮.৩ বৃটিছৰ প্রশাসনিক গাঁথনি
৮.৩.১ ডেভিদ স্কট
৮.৩.২ টি চি ৰৰ্বাটছন
৮.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৮.৫ অধিক জানিবলৈ
৮.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৮.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- বৃটিছৰ অসম বিজয়ৰ বিষয়ে বর্ণনা কৰিব পাৰিব,
- অসম অধিকাৰ কৰাৰ পিছত বৃটিছে আৰম্ভ কৰা প্রশাসনিক পৰিৱর্তন আৰু সংস্কাৰ সম্পর্কে আলোচনা কৰিব পাৰব।

৮.২ পৰিচয়

আমি অধ্যায় ৫ ইতিমধ্যে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলো। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পৰিণতি ৰূপে অসমৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাসত সংঘটিত পৰিৱর্তন ৰাজি আৰু সন্ধিৰ তাৎপর্যৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৰে এই অধ্যায়ত দাঙি ধৰা হ'ব। এই সন্দর্ভত বৃটিছে অসম অধিকাৰ কৰাৰ পিছত তেওঁলোকে সাধন কৰা প্রশাসনিক পৰিৱর্তনৰ বিষয়েও আমি আলোচনা কৰিম। শেষত অসমত প্রথৱস্থাত হোৱা বৃটিছ বিৰোধী অব্যুত্থানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

৮.৩ বৃটিছ প্রশাসনিক গাঁথনি

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছত বৃটিছে কেনেদৰে অসম খন দখল কৰিলে তাক আমি দেখিলো। ইয়াৰ পিচত এই অঞ্চলটোৰ প্রশাসন চলাবলৈ যথাযথ ব্যৱস্থা লোৱাটো শীর্ষতম কর্তৃত্বই প্রয়োজনীয় বুলি বিবেচনা কৰিলে। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ আগতেও বৃটিছে নামনি আৰু উজনি এই ক্ষেত্রীয় গোট দুটিৰ প্রশাসন চলাবলৈ সুকীয়া নীতি গ্রহণ কৰিছিল। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছত উত্তৰ পাৰৰ বিশ্বনাথক সীমা হিচাপে লৈ পশ্চিম বা নামনি আৰু পূব বা উজনি অসম নামৰ দুটা সমমণ্ডলৰ অসমখন

বিভক্ত হৈছিল।

গুৱাহাটীক সদৰ হিচাপে লৈ নামনি অসম কামৰূপ, নগাওঁ আৰু দৰঙৰ কিছু অংশৰে গঠিত হৈছিল। দৰঙৰ অৱশিষ্ট অংশক লৈ আৰু মটক ৰাজ্যখন বাদি দি উজনি অসম বিশ্বনাথৰ পৰা বুঢ়ীদিহিং নদীলৈ ব্যাপ্ত আছিল আৰু ইয়াৰ সদৰ আছিল ৰংপুৰ। প্রতিটো সংমণ্ডল এগৰাকী আয়ুক্তৰ অধীনত আছিল। ডেভিদ স্কট নামনি অসমৰ আয়ুক্ত আছিল আৰু তেওঁ তেওঁক প্রবীণ আয়ুক্ত হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল আৰু ঘোষণা কৰা হৈছিল। পূব অসমত সামৰিক দায়িত্ব পালন কৰাৰ লগতে তেওঁ দেৱানী কামকাজো কৰিব লাগিছিল।

দুগৰাকী আয়ুক্ত থকাস্বত্বেও প্রশাসনিক ব্যৱস্থাটো একমাত্র বিশিষ্ট কৰি ৰাখিবলৈ ডেভিদ স্কটৰ ওপৰত প্রশাসনৰ সামগ্রিক ভাৰ অর্পন কৰা হৈছিল। ৰাজ্যবোৰৰ লগত তথা সমগ্র অঞ্চলটোৰ জনজাতি সকলৰ লগত ৰাজনৈতিক সম্পর্ক ধৰি ৰখাৰ সম্পূর্ণ দায়িত্ব পৰিছিল স্কটৰ ওপৰত। গতিকে দেখা যায় যে ডেভিদ স্কট আছিল সেই সময়ৰ আটাইতকৈ ক্ষমতাশালী বিষয়া। যদিও প্রতিগৰাকী আয়ুক্তই তেওঁলোকৰ দেৱানী কাম-কাজবোৰ নিজাববীয়াকৈ চলাব লাগিছিল তথাপি তেওঁলোকেৰ পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ সৈতে আনকি নিজস্ব সংমণ্ডলৰ বিষয়া ক্ষেত্রটো নিয়মিত যোগাযোগ ৰাখিব লাগিছিল। তেওঁলোক দেৱানী বিবাদ নিস্পত্তি ফৌজদাৰী বিচাৰ চলোৱ, পুলিচ ব্যৱস্থাটো সংগঠিত কৰা আৰু কাৰাগাৰ নির্মাণ কৰিবলৈ ক্ষমতা শালী আছিল। ডিচেম্বৰ মাহত ঠাইত স্থালীভিষিক্ত হয় লেফটেনেন্ট কর্ণেল কুপাৰ। একে সময়তে আদাম হুৱাইটক স্কটৰ সহকাৰী হিচাপে গুৱাহাটীত আৰু কেপ্টেইন ডেভিদজনক গোৱালপাৰাত সহকাৰী হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হয়।

এই খিনিতে উল্লেখ কৰাটো উচিত যে সামৰিক দখলৰ প্রাৰম্ভিক অৱস্থাটো উল্লিখিত ক্ষেত্রীয় গোট দুটিৰ (নামনি অসম আৰু উজনি অসম) প্রশাসন চলাবলৈ বৃটিছে দুই ধৰণৰ নীতি গ্রহণ কৰাটো উচিত বুলি বিবেচনা কৰিছিল। নামনি অসমখন বৃটিছৰ প্রত্যক্ষ শাসনত ৰখাৰ সম্ভাৱনা আছিল আৰু ১৮২৮ খ্রীষ্টাব্দত বৃটিছে স্থায়ীভাৱে নামনি অসম বৃটিছ সাম্রাজ্যৰ লগত সাঙুৰি ল'লে। অৱশ্যে উজনি অসমৰ ক্ষেত্রত বিষয়টো এনে নাছিল। উজনি অসমৰ ভৱিষ্যত তেতিয়াও অমীমাংসিত হৈ আছিল। মানৰ শাসনৰ সময়ছোৱাত উজনি অসমে মানৰ নিষ্ঠুৰতা ভোগ কৰিব লগা হৈছিল আৰু তাত এক অৰাজক অৱস্থা বিৰাজ কৰিছিল। আহোম সম্ভ্রান্ত শ্রেণীটো তেতিয়াও উজনি অসমৰ শক্তিশালী হৈয়ে আছিল। সেয়েহে ডেভিদ স্কটে উজনিত পুৰণি প্রশাসনিক ব্যৱস্থাটো চলাই নিয়াত পোষকতা কৰিছিল। তেওঁলোকে উজনি অসমত আহোম ৰাজতন্ত্র পুনৰ প্রতিষ্ঠা কৰাৰ কথাটোও বিবেচনা কৰি আছিল।

৮.৩.১ ডেভিদ স্কট

কোম্পানীৰ সৈন্যবাহিনীয়ে মানসকলক খেদি পঠোৱাৰ পিচত অসমখনৰ প্রশাসনিক ভিত্তি প্রতিষ্ঠা কৰিছিল. গর্ভনৰ জেনেৰেলৰ এজেন্ট তথা অসমৰ আয়ুক্ত ডেভিদ স্কটে ব্রহ্মপুত্র উপত্যকাৰ ৰাজহ, ন্যায়িক আৰু পুলিচ প্রসাসনৰ প্রতি তেওঁৰ

দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিছিল। উজনি অসমত নতুন প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত স্কটে পার্যমানে পুৰণি ব্যৱস্থাটো বর্তাই ৰাখিব বিচাৰিছিল। এ চি বেনার্জীৰ ভাষ্যমতে 'উজনি অসমত পুৰণি ব্যৱস্থাটোৰ সৈতে সামঞ্জস্য ৰক্ষা কৰাটোৱে মূল কথা আছিল।' অৱশ্যে নামনি অসমত প্ৰশাসনৰ সকলো স্তৰতে দ্ৰুত পৰিৱর্তনৰ সূচনা কৰা হৈছিল।

স্কটে ঔপনিবেশিক স্বার্থৰ সৈতে সংগতি ৰাখি উজনি অসমৰ প্ৰশাসনিক গাঁথনিত মাথো প্ৰয়োজনীয় সাল-সলনি ঘটাই ছিল। পুৰণি অভিজাত তন্ত্ৰৰ প্ৰতিনিধিসকলৰ অন্তৰ জয় কৰাৰ উদ্দেশ্যে তেওঁ এই প্ৰতিনিধিসকলক বৃটিছ বিষয়াৰ তত্বৱধানত বিভিন্ন সেৱাত নিয়োগ কৰিছিল। এনেদৰে উজনি অসমত ৰাজহ ব্যৱস্থাটো সামান্য পৰিৱর্তন সাধি তেওঁ পাইক আৰু খেল প্ৰথাটো ধৰি ৰাখিছিল। আগতে নগদ ৰাজহ দিয়াৰ ব্যৱস্থা আৰু ব্যক্তিগত সেৱাৰ দ্বাৰা ৰাজহ প্ৰদান কৰা হৈছিল। স্কটে এই ব্যৱস্থাটোৰ বিলুপ্তি ঘটালে আৰু নগদ ৰাজহ দিয়াটো বাধ্যতামূলক কৰিলে। আহোম ৰজাই সূচনা কৰা বৰবৰুৱা পদবীটো বাহাল ৰখা হ'ল। বৰবৰুৱাক এগৰাকী হাজৰিকা, এগৰাকী বৰুৱা আৰু এগৰাকী বৰুৱাই সহযোগ কৰিছিল। জনার্দন বৰুৱা নামৰ এগৰাকী প্ৰভাৱশালী আৰু শীর্ষ বিষয়াক ৰাজহ বি ভাগৰ দায়িত্ব দিয়া হ'ল। যদিও কোনো অতিৰিক্ত কৰা আৰোপ কৰা নহ'ল তথাপিও প্ৰতিজন পাইকৰ বাবে তিনি টকাকৈ প্ৰাপ্তবয়স্কৰ কৰ আৰম্ভ কৰা হ'ল।

নামনি অসমত পৰগণা ব্যৱস্থাৰ ভিত্তিত ৰাজহ দিয়াটো ঠিক কৰা হৈছিল। নামনি অসমখনক ২৬ খন পৰগণাত বিভক্ত কৰা হৈছিল আৰু চৌধুৰী সকলে এই ৰাজহবোৰ আদায় কৰিছিল। ইয়াৰ বিনিময়ত কার্যকালৰ সময়ছোৱাত চৌধুৰীসকলক কিছুসংখ্যক পাইকৰ সেৱাৰ লগতে ভাড়াবিহীন ভূমি আবন্টন দিয়া হৈছিল। চৰকাৰে ইচ্ছা কৰিলে তেওঁলোকক পদবীৰ পৰা আতৰাব লাগিছিল। অৱশ্যে এনেদৰে আতৰালেও একেটা পৰিয়ালৰ সদস্যকে সচৰাচৰ পদবীবোৰত মকৰল কৰা হৈছিল। ৰাজহ সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত চৌধুৰীক পাটোৱাৰী (গাণনিক), ঠাকুৰীয়া (সহকাৰী সংগ্ৰাহক) আদিয়ে সহায় কৰিছিল। নামনি অসমৰ ৰাজহ বিভাগটো চিৰস্তদাৰৰ অধীনত আছিল। নগাওঁ আৰু ৰহাৰে গঠিত সুকীয়া ৰাজস্ববিষয়ক গোটটি গুৱাহাটীত থকা সমাহর্তাৰ (collectorate) কার্যালয়ৰ অধীনত আছিল আৰু আৰাধন ৰয় আৰু লতাবায়নী ফুকন নামৰ দুজন খেতিয়কক ইয়াৰ দায়িত্বভাৰ দিয়া হৈছিল। স্কটে দৰহৰ ৰজা বিজয়নাৰায়ণৰ সৈতে বছৰেকত ৪২,০০০ টকাকৈ দিয়াৰ এখন চুক্তি কৰিছিল। তেওঁ লগতে ১৫০০ পাইকৰ সেৱা আগবঢ়াবলৈও সন্মতি প্ৰকাশ কৰিছিল। বেলতলা, ৰাণী, ডিমৰীয়া আৰু ন-দুৱৰাৰ মুখিয়াল সকলৰ পৰা স্বইচ্ছাই দিয়া বৰঙণি গ্ৰহণ কৰিবলৈও স্কটে সন্মতি দিছিল। নামনি প্ৰতিজন পাইকৰ ওপৰত 'গাধন' নামৰ দুটকাৰ কৰ আৰোপ কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ বিনিময়ত প্ৰতিজন পাইকে তিনি পুৰাকৈ মাটি পাইছিল। ইয়াৰ লগতে তেওঁলোকৰ ওপৰত বেলেগ বেলেগ নিৰিখত আৰু পূর্বৰ শাসকসকলে লোৱাৰ লেখিয়াকৈ পিতলৰ কাৰিগৰ, সোণৰ পক্ষালক, মাছুৰৈ আদিৰ ওপৰত বৃত্তিগত কৰ

আৰু হাট (বজাৰ) ঘাট (নদীৰ পাৰ), পুখুৰী আদিৰ ওপৰত লগোৱা শুল্ক কৰ অব্যাহত ৰখা হৈছিল। মাটিৰ জৰীপ কৰাৰ ব্যৱস্থাও গঢ়ি তোলা হৈছিল।

দেৱানী মোকৰ্দমাৰ বাবে উজনি অসমত বৰফুকনৰ পদবীটো বাহাল ৰখা হৈছিল। উজনি অসমত দেৱানী মোকৰ্দমাবোৰ চলাবৰ বাবে স্কটে পূৰ্বৰ ৰজা চন্দ্রকান্ত সিংহৰ খুলশালী লম্বোদৰ বৰফুকনক জনার্দন বৰবৰুৱাৰ সৈতে ন্যায় নির্ণায়ক হিচাপে নিযুক্তি দিছিল। পূৰ্বতে কনিষ্ঠ আয়ুক্তই ফৌজদাৰী গোচৰবোৰ চলাইছিল। যেতিয়া ১৮২৮ খ্রীষ্টাব্দত এই পদবীটো বিলুপ্তকৰা হ'ল তেতিয়া এগৰাকী ৰাজনৈতিক এজেন্ট বা অভিবার্তাই এইবোৰৰ বিচাৰ চলালে। গুৰু শাস্তিৰ (capitalisim punishment) বা দীৰ্ঘদিনীয়া কাৰাবাসৰ কঠিন বিচাৰবোৰ বৰফুকনৰ পৌৰাহিত্যত বহা বিচাৰকমণ্ডলীয়ে নির্ধাৰণ কৰিছিল। অৱশ্যে এনে বিচাৰৰ ৰায়বোৰত আয়ুক্তৰ পুনৰীক্ষণৰ ব্যৱস্থা আছিল।

নামনি অসমত প্রবীণ আয়ুক্তজনে দেৱানী আৰু ফৌজদাৰী এই দুয়োবিধ মোকৰ্দমাৰ বিচাৰ কৰিছিল যদিও তেওঁ মৃতুদণ্ড বিহিব পৰা নাছিল। মোকদৰ্মাৰ সংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে তিনিখন স্থানীয় পর্যায়ত অধীনস্থখনে সৰু-সুৰা বিচাৰবোৰ, বৰফুকনৰ অধীনস্থ দ্বিতীখন নিম্ন আদালতৰ ৰায়বোৰৰ আপীল কৰাৰ ব্যৱস্থা আছিল। আন এজন বৰফুকনৰ অধীনত থকা তৃতীয়খন আদালতে ফৌজদাৰী মোকৰ্দমাবোৰৰ বিচাৰ কৰিছিল। নিজৰ নিজৰ ক্ষেত্রবিহাৰবোৰৰ ভিতৰত ন্যায়িক ক্ষমতা পোৱা চৌধুৰী আৰু ৰাজহ বিষয়াবোৰৰ মোকৰ্দমাবোৰৰ ৰায়ৰ আপীল এইখন আদালতত কৰিব পৰা গৈছিল। এইবোৰৰ বাদেও জনবহুল এলেকাবোৰ নির্বাচিত সদস্যৰে গঠিত মকৰল পঞ্চায়তবোৰ স্থাপন কৰা হৈছিল য'ত সুৰু-সুৰা দেৱানী গোচৰবোৰ বিহাৰৰ বাবে প্রেৰণ কৰা হৈছিল আৰু এইবোৰৰ আপীল গুৱাহাটীস্থ আদালতত শুনা গৈছিল।

দেশৰ শান্তি-শৃংখলা অটুট ৰখাৰ বাবে ডেভিদ স্কটে বৃটিছ আৰক্ষী ব্যৱস্থাৰ আৰ্হিত আৰক্ষী বাহিনীটো গঠন কৰিছিল। এই আৰক্ষী ব্যৱস্থাপনাটো এগৰাকী দাৰোগা, এগৰাকী জামাদাৰ আৰু কিছু সংখ্যক কনিষ্ঠবলৰ দ্বাৰা গঠিত হৈছিল। বৃটিছ বিষয়াৰ তত্ত্বাৱধানত এওঁলোকক সদৰত ৰখা হৈছিল। অৱশ্যে আৰক্ষীসকলৰ নিজ নিজ এলেকাত শান্তি-শৃংখলা ৰক্ষাৰ অটুট ৰাখিব পৰা নাছিল তেতিয়াহে সেই এলেকাত আৰক্ষী মোতায়ন কৰ হৈছিল। ইয়াৰ বাবে উক্ত এলেকাৰ লোকে খৰছ বহন কৰিব লাগিছিল। কেতিয়াবা খৰছ পাতি মিতাবৰ বাবে সামূহিকভাৱে জৰিমান সংগ্রহ কৰা হৈছিল।

এনেদৰে ডেভিদ স্কটে অসমত বৃটিছ প্রশাসনৰ সূচনা কিৰবলৈ প্রযত্ন কৰিছিল। এনে এক যতন প্রশাসনিক ব্যৱস্থা অসমত আৰম্ভ কৰাৰ ক্ষেত্রত প্রশাসনিক ব্যৱস্থা গঢ়াৰ বাবে তেওঁ এই এই অসুবিধাবোৰ অতিক্রম তৰিবলৈ সর্বোচ্চ চেষ্টা চলাইছিল। ইমানখিনি কৰা স্বত্বেও কিছুমান ক্ষেত্রত তেওঁ বহু পৰিমাণে বিফল হৈছিল। কিন্তু এগৰাকী প্রশাসক হিচাপে নিপুণতা বা যোগ্যতাৰ অভাৱত যে তেওঁ বিফল হৈছিল এনে নহয়। প্রকৃতপক্ষে

বাস্তৱ কথাবোৰ অনুধাৱন কৰিব নোৱাৰাৰ বাবেহে তেওঁ বিফল হৈছিল। আহোম আৰু বৃটিছ প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থাৰ মূল পাৰ্থক্যবোৰ তেওঁ বুজিব পৰা নাছিল। পুৰণি আৰু নতুন ব্যৱস্থাক এই ঐক্যবদ্ধ কৰাৰ তেওঁৰ খৰখেদীয়া প্ৰচেষ্টা বিফল হৈছিল। এনে কৰিবলৈ গৈ তেওঁ আহোম বিষয়ৱবীয়া বা সম্ভ্রান্ত শ্ৰেণীটোকো সন্তুষ্ট কৰিব পৰা নাছিল আৰু একেদৰে সাধাৰণ মানুহৰো সুখ আনিব পৰা নাছিল। তেওঁৰ এই ত্ৰুটিবোৰৰ পিছতো ডেভিদ স্কটেই আছিল ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বঞ্চলৰ প্ৰথম গৰাকী বৃটিছ প্ৰশাসক যিয়ে নেকি জনগণৰ সন্মান আৰু শ্ৰদ্ধা লাভ কৰিছিল। ১৮৩১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ আগষ্ট মাহত চেৰাপুঞ্জিত মাত্ৰ ৪৫ বছৰ বয়স হৃদৰোগত আক্ৰান্ত হৈ তেওঁৰ মৃত্যু হয়। চেৰাপুঞ্জিত থকা স্কটৰ সমাধিশিলাত এনেদেৰে লিখা আছিল — 'স্থানীয় জনসাধাৰণে তেওঁৰ নাম শ্ৰদ্ধাৰে তথা কৃতজ্ঞতাৰে সোঁৱৰণ কৰিব। নিৰপেক্ষ ন্যায় প্ৰশাসন, দয়ালু আৰু আপোচকামী ব্যৱহাৰ আৰু অঞ্চলটোৰ মানুহৰ সুখ-সমৃদ্ধিৰ বাবে কৰা নিৰবচ্ছিন্ন আৰু কলাবিহীন প্ৰচেষ্টাৰ বাবে তেওঁ ইয়াৰ মানুহৰ স্নেহভাজন হৈ থাকিব।'

গতিকে আমি ক'ব পাৰো যে ডেভিদ স্কটে অসমত বৃটিছ প্ৰশাসনিক গাঁথনিটোৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু তেওঁৰ মৃত্যুৱে অসমত বৃটিছ প্ৰশাসনৰ প্ৰথম পৰ্বটোৰ পৰিসমাপ্তি সূচাইছিল।

৮.৩.২ টি চি ৰবাৰ্টছন

১৮৩১ খ্ৰীষ্টাব্দত ডেভিদ স্কটৰ মৃত্যু হোৱাত তেওঁৰ ঠাইত ডব্লিউ ক্ৰেকৰ'ষ্টে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে আৰু ১৮৩২ খ্ৰীষ্টাব্দলৈ তেওঁ এই দায়িত্বত থাকে। ১৮৩২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ এপ্ৰিল মাহত ক্ৰেকৰ'ষ্টৰ ঠাইত টি চি ৰবাৰ্টছনে গৰ্ভনৰ জেনেৰেল এজেন্ট তথা অসমৰ আয়ুক্ত হিচাপে স্থালাভিষিক্ত হয়। ৰবাৰ্টছন এগৰাকী সুদক্ষ অসামৰিক বিষয়া আছিল আৰু ১৮০৬ খ্ৰীষ্টাব্দত বংগত তেওঁ তেওঁৰ কৰ্মজীৱনৰ পাতনি মেলিছিল। মানৰ সৈতে হোৱা যুদ্ধৰ সময়ত আৰাকানত তেওঁ প্ৰশাসনিক আৰু ৰাজনৈতিক সেৱা আগবঢ়াইছিল। ১৮৩৪ খ্ৰীষ্টাব্দলৈ তেওঁ অসমৰ দায়িত্বত আছিল আৰু তাৰ পিছত কলিকতাৰ সদৰ আদালতত ক্ষন্তেককালৰ বাবে ন্যায়াধীশ হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি গৰ্ভনৰ জেনেৰেলৰ কাৰ্যবাহী পৰিষদৰ এগৰাকী সদস্য হৈছিলগৈ।

টি চি ৰবাৰ্টছনে প্ৰশাসনিক ক্ষেত্ৰখনত এলানি সংস্কাৰ সাধন কৰিছিল যিবোৰে অসমৰ বৃটিছ প্ৰশাসনত সুদুৰ প্ৰসাৰী পৰিৱৰ্তন আনিছিল। ৰৰ্বাটছন এগৰাকী সুক্ষ্ম ঔচিত্যবোধসম্পন্ন, পৰিনামদৰ্শী আৰু সুস্থ বিচাৰ-ক্ষমতা সম্পন্ন ব্যক্তি আছিল। অতি সোনকালে তেওঁ অসমৰ বৃটিছ প্ৰশাসনৰ তদানীন্তন পৰিস্থিতি বুজিব পাৰিছিল। গৰ্ভনৰ জেনেৰেলৰ সীমাপবৰ্তী প্ৰদেশখনৰ গভীৰ আন্যায় কৰা হৈছে বুলি তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল। এক প্ৰকাণ্ড বা বিশাল দায়িত্বভাৰৰ বাবে এই জনা বিষয়াৰ ওপৰত কামৰ সহিব নোৱাৰা ভাৰ পৰে আৰু সেয়েহে তেওঁ তেওঁৰ দায়িত্ববোৰ নিয়াৰিকৈ পালন

কৰিব নোৱাৰে বুলি তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁ লগতে ব্যক্তিগতভাৱে বিশ্বাস কৰিছিল যে ইউৰোপীয় বিষয়াৰ তত্ত্বধান অবিহনে অসমত কোনো প্ৰাপ্তিৰ বাবে তেওঁ প্ৰশাসনৰ সকলো বিভাগতে পুনঃ সংগঠিত কৰাটো প্ৰয়োজনীয় বুলি বিবেচনা কৰিছিল।

এনে এক মানসিককতাৰে ৰবার্টছনে পোনতে প্ৰাদেশিক প্ৰশাসনৰ পুনঃসংগঠিত কৰা পদক্ষেপ হাতত লৈছিল। তেওঁৰ অনুমোদনৰ ওপৰত ভিত্তিত শীৰ্ষতম কৰ্তৃপক্ষই প্ৰদেশখন পাঁচখন জিলাত ভাগ কৰাত মঞ্জুৰি জানাইছিল। এনেদৰে অসমত জিলা প্ৰশাসনৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। উচ্চতম চৰকাৰৰ আদেশমৰ্মে ধনশিৰি নদীৰ পশ্চিম ভাগৰ ভূ-ভাগক পাচঁখন জিলাত ভাগ কৰা হৈছিল — ১) উত্তৰ-পূব ৰংপুৰ গোৱালপাৰা; ২) কামৰূপ পৰ ছয়খন পৰগণা, বর্তমানৰ বৰপেটা জিলাক নগৰবেৰা সহিত মোটামুটিভাৱে ইয়াৰ লগত ৰিজাব পাৰি ৩) বিশ খন পৰগণাৰে সৈতে নামনি অসম, প্ৰধানতঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰপাৰৰ লগতে নখন দুৱাৰ (প্ৰবেশপথ); ৪) ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ উত্তৰে ভৰলী নদীৰ পৰা বিশ্বনাথলৈ বিশ্বনাথ। ইয়াৰ লগতে কলিয়াৱৰৰ পৰা ধনশিৰি নদীলৈ মৰাঙ নামে জনাজাত ভূ-ভাগো সামৰি লোৱা হৈছিল। প্ৰতিখন জিলাতে আয়ুক্তৰ মুখ্য সহায়ক মানৰ এক বিষয়া আছিল আৰু এওঁলোকক এহেজাৰ টকাকৈ পৰিতোষিক দিয়া হৈছিল। এই জনক কনিষ্ঠ সহকাৰী নামৰ আন এগৰাকী বিষয়াই সহায় কৰিছিল আৰু এই বিষয়াজনে মাথো ৫০০ টকা দৰমহা পাইছিল। অৱশ্যে অর্হতাসম্পন্ন বিষয়াৰ অবাৱত এই ব্যৱস্থাটোত কিছু অদল-বদল কৰিব লগা হৈছিল। ছয় নং পৰগণা খন এগৰাকী কনিষ্ঠ সহায়কাৰীৰ অধীনত আছিল। জিলাবিষয়াবোৰক সৈন্যবাহিনীৰ পৰা মকৰল কৰা হৈছিল। কেপ্তেইন হুৱাইটক সকলো অসামৰিক দায়িত্বৰ পৰা সকাহ দিয়া হৈছিল। অৱশ্যে উজনি অসমত তেওঁ এজন ৰাজনৈতিক এজেন্ট হিচাপে কাম কৰি যাব লগা হৈছিল আৰু বিশ্বনাথত থকা 'আসাম' লাইট নিফেন্ট্রিৰ অধিনায়কত্ব কৰিব লাগিছিল।

ন্যায়িক বিষয়াবোৰৰ ক্ষেত্ৰতো ৰবার্টছনে কিছুমান সংস্কাৰ সাধন কৰিছিল। মুখ্য সহকাৰী জনক পাচশ টকাৰ পৰা এহেজাৰ টকাৰ ভিতৰৰ দেৱানী মূল গোচৰবোৰ চলোৱাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছিল। তেওঁ নিম্ন আদালতৰ গোচৰৰ আপীলবোৰো ল'ব পাৰিছিল। এহেজাৰ টকাতকৈ অধিক মূল্যৰ গোচৰ আৰু বিশেষ আপীলবোৰ আয়ুক্তলৈ প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল। ফৌজদাৰী গোচৰ বোৰৰ ক্ষেত্ৰত মুখ্য সহকাৰীজনে বংগৰ এগৰাকী দণ্ডাধীশৰ নিচিনাকৈ একে ক্ষমতা পাইছিল। ফৌজদাৰী মোকদর্মাবোৰ এগৰাকী জুৰি বা বিচাৰকৰ সহায়ত অনুসন্ধান কৰাৰ অতিৰিক্ত কর্তৃত্বও প্ৰদান কৰিছিল।

প্ৰতিখন জিলাতে দেৱানী মোকদর্মাবোৰৰ বাবে মুনছিফ্ আদালতত এশৰ পৰা পাঁচশটকা মূল্যৰ মূল গোচৰবোৰৰ বিচাৰ চলোৱাহৈছিল তথা পঞ্চায়তৰ ৰায়বোৰৰ আপীল এইখন আদালতে শুনিব পাৰিছিল। পঞ্চায়তে এশ টকাপর্যন্ত মূল্যৰ সৰু-সুৰা বিবাদবোৰৰ অনুসন্ধান কৰিছিল। মফচল পঞ্চায়তবোৰৰ বিলুপ্তি ঘটোৱা হৈছিল। এই আদালতখন নোহোৱা কৰাৰ পিছৰে পৰা মফচল আদালতে ইমনদিনে বিচাৰ কৰি

থকা মোকৰ্দমাবোৰ তথা ৰাজহ বিষয়াবোৰে পৰিচালনা কৰি অহা বিচাৰবোৰ গুৱাহাটীস্থ দেৱানী পঞ্চায়তৰ দ্বাৰা অনুসন্ধান কৰা হৈছিল আৰু এই উদ্দেশ্যে বিশ্বনাথ, চাৰিদুৱাৰ, নদুৱাৰ আৰু নগাঁওত মনচিফ আদালত স্থাপন কৰা হৈছিল। কিন্তু বিচাৰৰ এনে অনুসন্ধানসমূহ ইউৰোপীয় বিষয়াবোৰৰ তত্ত্বাবধান আৰু নিয়ন্ত্রণত কৰিব লাগিছিল। এ চি বেনাজীয়ে এই ক্ষেত্রত সাঠিকভাৱে কৈছে যে এই নতুন ব্যৱস্থাটোৰ অন্তর্নিহিত উদ্দেশ্য আছিল স্থানীয় প্রশাসনত ইউৰোপীয় তত্ত্বধান আৰু নিয়ন্ত্রণ আৰোপ কৰা।

ৰাজহ বিষয়াবোৰত ৰবার্টছনে অনা ক্ষিপ্র পৰিৱর্তনবোৰে সুদুৰ প্রসাৰী প্রভাৱ পেলাইছিল। ১৮৩২ খ্রীষ্টাব্দত ৰবার্টছনে দৰং, নগাঁও আৰু কামৰূপৰ কিছু অঞ্চলৰ পৰা 'বৰঙনি' কে ধৰি অতিৰিক্তভাৱে আৰোপ কৰা কৰ বোৰ উঠাই দিছিল। খেতিয়কসকলৰ নিষ্ঠুৰ শোষণৰ পৰা সকাহ দিবলৈহে যে এই প্রদক্ষেপ লোৱা হৈছিল এনে নহয়। নিয়মিতভাৱে ৰাজহ সংগ্রহৰ নিশ্চয়তা প্রাপ্তিৰ বাবেও এনে কৰা হৈছিল। ভূমি কৰৰ উপৰিও কামৰূপ, দৰং আৰু নগাঁওত খেতিয়কসকলে এক টকাৰ পৰা তিনি টকালৈ ঘৰে প্রতি জনমুৰি কৰ (capitation tax) দিব লাগিছিল।

শোষণৰ পৰা খেতিয়কসকলক সুৰক্ষা দিবলৈ ৰবার্টছনে কঠোৰ প্রশাসনিক ব্যৱস্থা হাতত লৈছিল। প্রতিগৰাকী ৰাজহ বিষয়াই খেতিয়কৰ নামসহ, মাটিৰ পৰিমাণ আৰু গুণাগুণ তথা তাত থকা ঘৰ আৰু চৌকাৰ (আখল) প্রবিৱৰন (returns) দাখিল কৰিব লাগিছিল।

এই নথিবোৰ পৰীক্ষা কৰাৰ পাছত ৰায়তসকলৰ সৈতে প্রত্যক্ষভাৱে ভূমি বন্দৱস্তু কৰা হৈছিল। ইয়াৰ পিছতে সমাহর্তাৰ স্বাক্ষৰ আৰু মোহৰ পৰা স্বত্ব (Title), দালিল (deed) আৰু পটাবোৰ ৰায়তসকলক প্রদান কৰা হৈছিল য'ত তেওঁলোকে দিব লগা ৰাজহ নির্দ্ধাৰণ কৰি দিয়া হৈছিল। সকলোবোৰ তথ্যৰে প্রতিলিপি সমাহর্তাৰ কার্যালয়ত ৰখা হৈছিল। এনেদৰে ভূমি বন্দৱস্তুবোৰ ৰায়তসকলৰ লগত প্রত্যক্ষ ভাৱে কৰা হৈছিল আৰু ৰাজহ বিষয়া চৌধুৰীবোৰ মাথো খাজানা সংগ্রহকাৰীলৈ পৰিণত হৈছিল। কমিছনৰ হিচাপত তেওঁলোকে মাননি পাইছিল আৰু এনে কমিছন সংগৃহিত মুঠ খাজানাৰ সাতৰ পৰা পোন্ধৰ শতাংশৰ ভিতৰত আছিল। চৌধুৰীসকলক পুলিচী ক্ষমতাৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হৈছিল আৰু তাৰ ঠাইত বেতনভোগী বিষয়া নিয়োগ কৰা হৈছিল। চৌধুৰীসকলক অৱশ্যে সৰু-সুৰা ভূমি গোচৰবোৰ নিস্পত্তি কৰাৰ ক্ষমতা দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকৰ পদবীটো এতিয়াৰে পৰা তহচিলদাৰৰ লেখিয়া হৈ পৰিছিল। গোচৰবোৰ নিস্পত্তি কৰাৰ ক্ষেত্রতো কালেক্টৰ বা সমাহর্তাৰ নির্দেশ অবিহনে তেওঁলোকে কোনো জৰিমনা বা আন শাস্তি বিহিব পৰা নাছিল। দায়িত্ব নির্বাহৰ ক্ষেত্রত তহছিলদাৰ সকলক পাটোৱাৰী, ঠাকুৰীয়া আৰু গাওঁ কাকতিয়ে সহায় কৰিছিল।

এনেদৰে ১৮৩৩ খ্রীষ্টাব্দৰ ভিতৰত উজনি আৰু নামনি অসমত বৃটিছ প্রশাসনৰ ভেটি নিকপকপীয়া হৈছিল। ১৮৩৩ খ্রীষ্টাব্দৰ ২৪ এপ্রিলত পুৰন্দৰ সিংহৰ অধীনত

আহোম ৰাজতন্ত্ৰৰ পুনঃ প্ৰতিষ্ঠা কৰাত উজনি অসমৰ পৰিস্থিতিও সলনি হৈছিল। কোম্পানীক বছৰেকত ৫০,০০০ টকা কৰ প্ৰদান কৰা চৰ্তত পুৰন্দৰ সিংহই আহোম ৰাজতন্ত্ৰৰ ৰাজপাটত বহিছিল। এনেদৰে উজনি অসমত পুৰন্দৰ সিংহ আহোম বৃটিছৰ কৰ্তৃত্বাধীন শাসকলৈ পৰিণত হৈছিল। অৱশ্যে পুৰন্দৰ সিংহ সৰহদিন ৰজা হৈ নাথাকিল। ১৮৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দত উজনি অসমখন আনুষ্ঠানিকভাৱে বৃটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ লগত সংযুক্ত হ'ল। আৰু ইয়ে অসমত বৃটিছৰ সংযোজন প্ৰক্ৰিয়া সম্পূৰ্ণ কৰিলে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

তলৰ প্ৰশ্ন সমূহৰ উত্তৰ লিখক ঃ

প্ৰশ্ন নং ১ঃ কোনখন চুক্তিয়ে অসমত ৬০০ বছৰীয়া আহোম শাসনৰ অন্ত পেলায় ?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ঃ নামনি অসমৰ মুখ্য কাৰ্য্যালয় ক'ত আছিল ?

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ নামনি অসমৰ ৰাজহ ব্যৱস্থাটোৰ নাম উল্লেখ কৰক ।

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ঃ কাক গুৱাহাটী স্কটৰ সহকাৰী হিচাপে নিযুক্তি কৰা হৈছিল ?

.....

প্ৰশ্ন নং ৫ঃ নামনি অসমক কেইটা পৰগনাত ভাগ কৰা হৈছিল ?

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ঃ ক্ৰেকৰ'ফটক গভৰ্নৰ জেনেৰেলৰ এজেণ্ট হিচাপে কোনে স্থালাভিষিক্ত কৰিছিল ?

.....

৮.৪ অধ্যয়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টো অধ্যয়নৰ কৰি আপুনি,

- বৃটিছে অসমত সূচনা কৰা প্ৰশাসনিক গাঁথনি তথা এই বিষয়ত ডেভিদ স্কট আৰু ৰবাৰ্টছনে অনা প্ৰশাসনিক সংস্কাৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে।
- বৃটিছ প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থা আৰম্ভ হোৱাৰ ফলত হোৱা অসমৰ অৰ্থনৈতিক পৰিৱৰ্তনৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে ।